

Κατόπιν της ενάρξεως ισχύος, την 1η Σεπτεμβρίου 2024, του κανονισμού (ΕΕ, Ευρατόμ) 2024/2019 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Απριλίου 2024, για την τροποποίηση του πρωτοκόλλου αριθ. 3 περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης ¹, το Δικαστήριο μοιράζεται πλέον με το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης την αρμοδιότητα να αποφαινεται προδικαστικώς επί της ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης ή επί του κύρους των πράξεων των θεσμικών ή λοιπών οργάνων ή οργανισμών της Ένωσης.

Λαμβανομένης υπόψη της μείζονος σημασίας της αλλαγής αυτής, είναι αναγκαία η επικαιροποίηση του κειμένου των Συστάσεων προς τα εθνικά δικαστήρια, σχετικών με την υποβολή προδικαστικών ερωτημάτων ². Όπως και τα προηγούμενα κείμενα των εν λόγω Συστάσεων, το παρόν κείμενο υπενθυμίζει τα ουσιώδη χαρακτηριστικά της διαδικασίας προδικαστικής παραπομπής και τα στοιχεία που πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τα εθνικά δικαστήρια πριν υποβάλουν αίτηση προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο και συγχρόνως παρέχει στα εθνικά δικαστήρια πρακτικές υποδείξεις όχι μόνο σχετικά με τη μορφή και το περιεχόμενο των αιτήσεων προδικαστικής αποφάσεως, αλλά και σχετικά με την προκαταρκτική ανάλυση των αιτήσεων αυτών την οποία διενεργεί το Δικαστήριο άμα τη παραλαβή τους προκειμένου να προσδιορίσει ποιο δικαιοδοτικό όργανο είναι αρμόδιο για την εκδίκασή τους. Μετά τον προσδιορισμό του αρμόδιου δικαιοδοτικού οργάνου, η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως εκδικάζεται με τον ίδιο κατ' ουσίαν τρόπο είτε από το Δικαστήριο είτε από το Γενικό Δικαστήριο. Υπό την επιφύλαξη της εξαιρετικής περιπτώσεως επανεξετάσεώς τους, οι αποφάσεις ή οι διατάξεις που εκδίδει το Γενικό Δικαστήριο έχουν οριστικό χαρακτήρα και έχουν την αυτή ισχύ με εκείνες που εκδίδει το Δικαστήριο.

¹ ΕΕ L της 12ης Αυγούστου 2024 (<http://data.europa.eu/eli/reg/2024/2019/oj>)

² ΕΕ C 380 της 8ης Νοεμβρίου 2019, σ. 1.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

προς τα εθνικά δικαστήρια,

σχετικές με την υποβολή προδικαστικών ερωτημάτων

Περιεχόμενα

	Σημεία
Εισαγωγή	1 – 2
I. Διατάξεις οι οποίες έχουν εφαρμογή σε όλες τις αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως	3 – 39
Το όργανο που ζητεί την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως	3 – 7
Το αντικείμενο της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως	8 – 11
Η κατάλληλη στιγμή για την υποβολή αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως	12 – 13
Η μορφή και το περιεχόμενο της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως	14 – 20
Η προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και η ανωνυμοποίηση της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως	21 – 22
Η αποστολή στο Δικαστήριο της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως και της εθνικής δικογραφίας	23 – 24
Ο προσδιορισμός από το Δικαστήριο του δικαιοδοτικού οργάνου που είναι αρμόδιο να αποφανθεί επί της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως	25 – 29
Η αλληλεπίδραση μεταξύ της διαδικασίας προδικαστικής παραπομπής και της εθνικής διαδικασίας	30 – 32
Τα δικαστικά έξοδα και η δικαστική αρωγή	33 – 34
Η διεξαγωγή της διαδικασίας ενώπιον του Δικαστηρίου ή του Γενικού Δικαστηρίου και η εφαρμογή της προδικαστικής αποφάσεως από το αιτούν δικαστήριο	35 – 37
Η κατ' εξαίρεση δυνατότητα επανεξετάσεως, από το Δικαστήριο, της αποφάσεως ή διατάξεως του Γενικού Δικαστηρίου	38 – 39
II. Διατάξεις σχετικές με τις αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως που απαιτούν επίσπευση της εκδικάσεως της υποθέσεως	40 – 48
Οι προϋποθέσεις εφαρμογής της ταχείας διαδικασίας και της επείγουσας διαδικασίας	41 – 43
Το αίτημα εφαρμογής της ταχείας ή της επείγουσας προδικαστικής διαδικασίας	44 – 46
Η επικοινωνία μεταξύ του Δικαστηρίου ή του Γενικού Δικαστηρίου, του αιτούντος δικαστηρίου και των διαδίκων της κύριας δίκης	47 – 48

Παράρτημα - Τα ουσιώδη στοιχεία της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως	
---	--

Εισαγωγή

1. Η προδικαστική παραπομπή, η οποία προβλέπεται στα άρθρα 19, παράγραφος 3, στοιχείο β', της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (στο εξής: ΣΕΕ) και 267 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: ΣΛΕΕ), αποτελεί θεμελιώδη μηχανισμό του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σκοπός της είναι η διασφάλιση της ομοιόμορφης ερμηνείας και εφαρμογής του δικαίου αυτού στην Ένωση, με την παροχή στα δικαστήρια των κρατών μελών ενός μέσου το οποίο τους επιτρέπει να υποβάλλουν στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης προδικαστικά ερωτήματα σχετικά με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ή το κύρος των πράξεων των θεσμικών ή λοιπών οργάνων ή οργανισμών της Ένωσης, διευκρινιζομένου ότι, μολονότι όλες οι αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως πρέπει να απευθύνονται στο Δικαστήριο, η απάντηση στα προδικαστικά ερωτήματα που υποβάλλονται από τα εθνικά δικαστήρια δίδεται, ανάλογα με το αντικείμενο της αιτήσεως, είτε από το Δικαστήριο είτε από το Γενικό Δικαστήριο.

2. Η διαδικασία προδικαστικής παραπομπής βασίζεται στη στενή συνεργασία μεταξύ του Δικαστηρίου ή του Γενικού Δικαστηρίου, αφενός, και των δικαστηρίων των κρατών μελών, αφετέρου. Για τη διασφάλιση της πλήρους αποτελεσματικότητας της διαδικασίας αυτής, είναι σκόπιμη η υπενθύμιση των ουσιωδών χαρακτηριστικών της και η παροχή ορισμένων διευκρινίσεων με στόχο την αποσαφήνιση των κατ' ουσίαν πανομοιότυπων διατάξεων των Κανονισμών Διαδικασίας του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου σε ό,τι αφορά, μεταξύ άλλων, το όργανο που ζητεί την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως, το αντικείμενο της σχετικής αιτήσεως, καθώς και τη μορφή και το περιεχόμενό της. Οι διευκρινίσεις αυτές, οι οποίες αφορούν όλες τις αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως (I), συμπληρώνονται από ρυθμίσεις οι οποίες αφορούν τις αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως που απαιτούν επίσπευση της εκδικάσεως της υποθέσεως (II) και από ένα παράρτημα, στο οποίο παρατίθενται συνοπτικά όλα τα στοιχεία που πρέπει να περιέχει κάθε αίτηση προδικαστικής αποφάσεως.

I. Διατάξεις οι οποίες έχουν εφαρμογή σε όλες τις αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως

Το όργανο που ζητεί την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως

3. Η αρμοδιότητα του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου να αποφαινούνται προδικαστικώς επί της ερμηνείας ή του κύρους του δικαίου της Ένωσης ασκείται με αποκλειστική πρωτοβουλία του εθνικού δικαστηρίου, ανεξάρτητα από το αν οι διάδικοι της κύριας δίκης έχουν εκφράσει την επιθυμία για υποβολή προδικαστικού ερωτήματος. Στο εθνικό δικαστήριο ενώπιον του οποίου εκκρεμεί η διαφορά και το οποίο φέρει την ευθύνη της αποφάσεως που θα εκδοθεί εναπόκειται αποκλειστικά να εκτιμά, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες κάθε υποθέσεως, τόσο την αναγκαιότητα της προδικαστικής αποφάσεως προκειμένου να εκδώσει τη δική του απόφαση όσο και τη λυσιτέλεια των ερωτημάτων που υποβάλλει.

4. Ο όρος «δικαστήριο» ερμηνεύεται ως αυτοτελής έννοια του δικαίου της Ένωσης, λαμβανομένου υπόψη ενός συνόλου παραγόντων, όπως είναι η ίδρυση με νόμο του οργάνου το οποίο υποβάλλει το ερώτημα, η μονιμότητά του, ο δεσμευτικός χαρακτήρας της δικαιοδοσίας του, ο κατ' αντιμωλίαν χαρακτήρας της ενώπιόν του διαδικασίας, η εκ μέρους του οργάνου αυτού εφαρμογή των κανόνων δικαίου, καθώς και η ανεξαρτησία του.

5. Τα δικαστήρια των κρατών μελών μπορούν επομένως να υποβάλλουν στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως εφόσον εκτιμούν ότι η απόφαση του Δικαστηρίου ή του Γενικού Δικαστηρίου επί ζητήματος σχετικού με την ερμηνεία ή το κύρος του δικαίου της Ένωσης είναι αναγκαία για την έκδοση της δικής τους αποφάσεως (βλ. άρθρο 267, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ). Η υποβολή προδικαστικών ερωτημάτων μπορεί να αποδειχθεί ιδιαίτερα χρήσιμη ιδίως όταν ανακύπτει ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου νέο ερμηνευτικό ζήτημα το οποίο έχει γενικότερη σημασία για την ενιαία εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης ή όταν η υφιστάμενη νομολογία δεν μπορεί να παράσχει τις διευκρινίσεις που είναι αναγκαίες σε ένα καινοφανές νομικό ή πραγματικό πλαίσιο.

6. Ωστόσο, όταν ανακύπτει ζήτημα σε υπόθεση εκκρεμή ενώπιον δικαστηρίου του οποίου οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου, το δικαστήριο αυτό οφείλει να υποβάλει προδικαστικό ερώτημα (βλ. άρθρο 267, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ), εκτός εάν υπάρχει ήδη πάγια σχετική νομολογία ή εάν δεν υπάρχει καμία εύλογη αμφιβολία ως προς την ορθή ερμηνεία του οικείου κανόνα δικαίου.

7. Εξάλλου, κατά πάγια νομολογία, μολονότι τα εθνικά δικαστήρια έχουν την ευχέρεια να απορρίπτουν τους λόγους που προβάλλονται ενώπιόν τους σχετικά με το ανίσχυρο μιας πράξεως θεσμικού ή άλλου οργάνου ή οργανισμού της Ένωσης, εντούτοις η δυνατότητα κήρυξης μιας τέτοιας πράξεως ως ανίσχυρης ανήκει στην αποκλειστική αρμοδιότητα του δικαστή της Ένωσης. Εφόσον, λοιπόν, ένα δικαστήριο κράτους μέλους έχει αμφιβολίες ως προς το κύρος μιας τέτοιας πράξεως, οφείλει να υποβάλει αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, εκθέτοντας τους λόγους για τους οποίους έχει τις αμφιβολίες αυτές. Ανάλογα με το αντικείμενο της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, θα εναπόκειται εν συνεχεία στο Δικαστήριο ή στο Γενικό Δικαστήριο να αποφανθεί επί του ζητήματος αυτού (βλ. κατωτέρω, σημεία 25 έως 29).

Το αντικείμενο της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

8. Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως πρέπει να αφορά την ερμηνεία ή το κύρος του δικαίου της Ένωσης και όχι την ερμηνεία κανόνων του εθνικού δικαίου ή ζητήματα σχετικά με τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς της κύριας δίκης.

9. Το Δικαστήριο και το Γενικό Δικαστήριο μπορούν να αποφανθούν επί της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως μόνον εφόσον το δίκαιο της Ένωσης έχει εφαρμογή στην υπόθεση της κύριας δίκης. Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο πρέπει απαραίτητως να εκθέτει όλα τα ουσιώδη πραγματικά και νομικά στοιχεία βάσει των οποίων καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι διατάξεις του δικαίου της Ένωσης είναι δυνατόν να έχουν εφαρμογή στην προκειμένη περίπτωση.

10. Όσον αφορά τις αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως οι οποίες αφορούν την ερμηνεία του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπενθυμίζεται ότι, δυνάμει του άρθρου 51, παράγραφος 1, του Χάρτη, οι διατάξεις του απευθύνονται στα κράτη μέλη μόνον όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης. Αν και οι περιπτώσεις τέτοιας εφαρμογής μπορεί να ποικίλλουν, εντούτοις, από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως πρέπει να προκύπτει, με σαφήνεια και χωρίς αμφισημία, ότι ένας κανόνας του δικαίου της Ένωσης, πλην του Χάρτη, έχει εφαρμογή στην υπόθεση της κύριας δίκης. Δεδομένου ότι ο δικαστής της Ένωσης δεν έχει αρμοδιότητα να αποφαινεται επί αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως όταν μια έννομη κατάσταση δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, οι διατάξεις του Χάρτη των οποίων ενδεχομένως γίνεται επίκληση από το αιτούν δικαστήριο δεν μπορούν να θεμελιώσουν, αφ' εαυτών, την αρμοδιότητα αυτή.

11. Τέλος, μολοντί για την έκδοση της αποφάσεώς τους το Δικαστήριο και το Γενικό Δικαστήριο λαμβάνουν, κατ' ανάγκην, υπόψη το νομικό και πραγματικό πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης, όπως αυτό προσδιορίζεται από το αιτούν δικαστήριο στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, εντούτοις δεν εφαρμόζουν τα ίδια το δίκαιο της Ένωσης στην εν λόγω διαφορά. Το Δικαστήριο και το Γενικό Δικαστήριο, όταν αποφαινούνται επί της ερμηνείας ή του κύρους διατάξεων του δικαίου της Ένωσης, επιχειρούν να δώσουν απάντηση χρήσιμη για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης, εναπόκειται όμως στο αιτούν δικαστήριο να αντλήσει τις συγκεκριμένες συνέπειες της απαντήσεως αυτής, αφήνοντας ενδεχομένως ανεφάρμοστο τον εθνικό κανόνα που κρίνεται αντίθετος προς το δίκαιο της Ένωσης.

Η κατάλληλη στιγμή για την υποβολή αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

12. Ένα εθνικό δικαστήριο μπορεί να υποβάλει στο Δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα όταν διαπιστώνει ότι για την έκδοση της αποφάσεώς του είναι αναγκαία μια απόφαση σχετικά με την ερμηνεία ή το κύρος του δικαίου της Ένωσης. Πράγματι, το εθνικό δικαστήριο είναι σε καλύτερη θέση για να εκτιμήσει σε ποιο στάδιο της ενώπιόν του διαδικασίας πρέπει να υποβληθεί το ερώτημα αυτό.

13. Εντούτοις, στο μέτρο που η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως θα αποτελέσει τη βάση της διαδικασίας που θα διεξαχθεί ενώπιον του Δικαστηρίου ή του Γενικού Δικαστηρίου και στο μέτρο που τα δικαιοδοτικά αυτά όργανα πρέπει να έχουν στη διάθεσή τους όλα τα στοιχεία τα οποία θα τους επιτρέψουν να ελέγξουν αν είναι αρμόδια να απαντήσουν στα υποβληθέντα ερωτήματα και, σε καταφατική περίπτωση, να δώσουν χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα αυτά, είναι αναγκαίο η απόφαση περί υποβολής προδικαστικού ερωτήματος να λαμβάνεται σε στάδιο της δίκης κατά το οποίο το αιτούν δικαστήριο είναι σε θέση να προσδιορίσει, με επαρκή ακρίβεια, το πραγματικό και νομικό πλαίσιο της υποθέσεως της κύριας δίκης καθώς και τα ανακύπτοντα σε αυτή νομικά ζητήματα. Μπορεί, επίσης, να είναι ενδεδειγμένο, χάριν της ορθής απονομής της δικαιοσύνης, η προδικαστική παραπομπή να γίνεται μετά από κατ' αντιμωλίαν συζήτηση.

Η μορφή και το περιεχόμενο της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

14. Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως μπορεί να λάβει οποιαδήποτε αποδεκτή από το εθνικό δίκαιο μορφή, αλλά πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι αποτελεί τη βάση στην οποία θα στηριχθεί η ενώπιον του Δικαστηρίου ή του Γενικού Δικαστηρίου διαδικασία, καθώς και ότι επιδίδεται σε όλους τους κατά το άρθρο 23 του Πρωτοκόλλου περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Οργανισμός) ενδιαφερομένους και, ιδίως, σε όλα τα κράτη μέλη, προκειμένου να υποβληθούν τυχόν παρατηρήσεις εκ μέρους τους. Η συνακόλουθη ανάγκη μεταφράσεως της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως σε όλες τις επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθιστά, επομένως, αναγκαία την εκ μέρους του αιτούντος δικαστηρίου διατύπωσή της κατά τρόπο απλό, σαφή και ακριβή, χωρίς περιττά στοιχεία. Όπως δείχνει η εμπειρία, δέκα σελίδες αρκούν συνήθως για να εκτεθεί επαρκώς το νομικό και πραγματικό πλαίσιο της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, καθώς και οι λόγοι που δικαιολογούν την υποβολή της στο Δικαστήριο.

15. Το περιεχόμενο της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως καθορίζεται κατά τον ίδιο τρόπο στο άρθρο 94 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου και στο

άρθρο 199 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου και συνοψίζεται στο παράρτημα του παρόντος εγγράφου. Πέραν του κειμένου των υποβαλλομένων προδικαστικών ερωτημάτων, η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως πρέπει να περιλαμβάνει:

- συνοπτική έκθεση του αντικειμένου της διαφοράς της κύριας δίκης, καθώς και των σχετικών διαπιστωθέντων από το αιτούν δικαστήριο πραγματικών περιστατικών ή, τουλάχιστον, έκθεση των πραγματικών δεδομένων στα οποία στηρίζονται τα προδικαστικά ερωτήματα·
- το περιεχόμενο των εφαρμοστέων στη συγκεκριμένη υπόθεση εθνικών διατάξεων και, ενδεχομένως, τη σχετική εθνική νομολογία, καθώς και
- έκθεση των λόγων που οδήγησαν το αιτούν δικαστήριο να υποβάλει ερωτήματα ως προς την ερμηνεία ή το κύρος ορισμένων διατάξεων του δικαίου της Ένωσης και της κατά τη γνώμη του σχέσεως μεταξύ των διατάξεων αυτών και της εφαρμοστέας στη διαφορά της κύριας δίκης εθνικής νομοθεσίας.

Σε περίπτωση ελλείψεως ενός ή περισσοτέρων από τα προαναφερόμενα στοιχεία, το Δικαστήριο ή το Γενικό Δικαστήριο μπορεί να κρίνει, βάσει αντιστοίχως του άρθρου 53, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου ή του άρθρου 225 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, εαυτό αναρμόδιο να αποφανθεί επί των προδικαστικών ερωτημάτων που του υποβλήθηκαν ή να απορρίψει την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως ως απαράδεκτη με αιτιολογημένη διάταξη.

16. Στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, το αιτούν δικαστήριο οφείλει να προσδιορίσει επακριβώς τις εθνικές διατάξεις που έχουν εφαρμογή στα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς της κύριας δίκης καθώς και τις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης των οποίων ζητείται η ερμηνεία ή των οποίων αμφισβητείται το κύρος. Στο μέτρο του δυνατού, θα πρέπει να παρατίθενται τόσο ο ακριβής τίτλος και η ημερομηνία εκδόσεως των πράξεων που περιέχουν τις κρίσιμες διατάξεις όσο και τα στοιχεία δημοσιεύσεώς τους. Σε περίπτωση παραπομπών στη νομολογία, το αιτούν

δικαστήριο καλείται εξάλλου να αναφέρει τον αριθμό ECLI («European Case Law Identifier») της σχετικής αποφάσεως.

17. Εφόσον κρίνει ότι είναι αναγκαίο για την κατανόηση της υποθέσεως, το αιτούν δικαστήριο μπορεί να παραθέτει συνοπτικά τα κύρια επιχειρήματα των διαδίκων της κύριας δίκης. Στο πλαίσιο αυτό είναι σκόπιμο να υπομνησθεί ότι μεταφράζεται μόνον η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως και όχι τα τυχόν παραρτήματά της.

18. Το αιτούν δικαστήριο μπορεί, επίσης, να εκθέτει συνοπτικά τη γνώμη του ως προς την απάντηση που πρέπει να δοθεί στα υποβαλλόμενα προδικαστικά ερωτήματα. Η έκθεση της γνώμης αυτής είναι χρήσιμη, ιδιαίτερα στο πλαίσιο ταχείας ή, κατά περίπτωση, επείγουσας διαδικασίας.

19. Τέλος, τα προδικαστικά ερωτήματα που υποβάλλονται πρέπει να παρατίθενται σε χωριστό και σαφώς προσδιοριζόμενο τμήμα της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου, κατά προτίμηση στην αρχή ή στο τέλος της. Τα ερωτήματα πρέπει να είναι κατανοητά αφ' εαυτών, χωρίς να χρειάζεται αναδρομή στο σκεπτικό της αιτήσεως.

20. Προς διευκόλυνση του αναγνώστη, είναι σημαντικό η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως να αποστέλλεται δακτυλογραφημένη στο Δικαστήριο και οι σελίδες και οι παράγραφοι της αποφάσεως περί παραπομπής να είναι αριθμημένες. Χειρόγραφες αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως δεν εξετάζονται.

Η προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και η ανωνυμοποίηση της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

21. Προκειμένου να διασφαλιστεί η βέλτιστη προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο της εκδικάσεως της υποθέσεως από το Δικαστήριο ή το Γενικό Δικαστήριο, της επιδόσεως της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως στους κατά το άρθρο 23 του Οργανισμού ενδιαφερομένους και της μεταγενέστερης δημοσιοποίησής, σε όλες τις επίσημες γλώσσες της Ένωσης, της

αποφάσεως ή διατάξεως που περατώνει τη δίκη, το αιτούν δικαστήριο, το οποίο είναι το μόνο που έχει πλήρη γνώση της εθνικής δικογραφίας, καλείται να προβαίνει στην ανωνυμοποίηση της υποθέσεως, αντικαθιστώντας, παραδείγματος χάριν με γράμματα, τα ονόματα των φυσικών προσώπων των οποίων γίνεται μνεία στην αίτηση και απαλείφοντας τα στοιχεία από τα οποία θα μπορούσε να προκύψει η ταυτότητά τους. Πράγματι, λόγω της γενικευμένης χρήσεως των νέων τεχνολογιών πληροφορήσεως και επικοινωνίας και ιδίως της χρήσεως μηχανών αναζήτησεως, στερείται κάθε πρακτικής αποτελεσματικότητας η ανωνυμοποίηση που διενεργείται μετά την επίδοση της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως στους κατά το άρθρο 23 του Οργανισμού ενδιαφερομένους και τη δημοσίευση στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* της ανακοινώσεως σχετικά με την υπόθεση.

22. Προς διευκόλυνση της διεκπεραίωσεως της υποθέσεως από το Δικαστήριο ή το Γενικό Δικαστήριο, το αιτούν δικαστήριο καλείται να αποστέλλει στο Δικαστήριο, εφόσον υπάρχουν, αμφότερες τις μορφές του κειμένου της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, ήτοι πλήρες κείμενο της αιτήσεως, το οποίο περιλαμβάνει τα ονόματα και τα πλήρη στοιχεία των διαδίκων της κύριας δίκης, και ανωνυμοποιημένο κείμενο της εν λόγω αιτήσεως.

Η αποστολή στο Δικαστήριο της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως και της εθνικής δικογραφίας

23. Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως πρέπει να φέρει ημερομηνία και υπογραφή και να αποστέλλεται, ακολούθως, στη Γραμματεία του Δικαστηρίου ηλεκτρονικώς ή ταχυδρομικώς (Greffé de la Cour de justice, Rue du Fort Niedergrünwald, L-2925 Λουξεμβούργο). Για λόγους σχετικούς ιδίως με την ανάγκη να διασφαλίζεται η ταχεία διεκπεραίωση της υποθέσεως και η βέλτιστη επικοινωνία με το αιτούν δικαστήριο, το Δικαστήριο συνιστά στο αιτούν δικαστήριο τη χρήση της εφαρμογής e-Curia. Πληροφορίες για τον τρόπο προσβάσεως στην εφαρμογή αυτή, η οποία παρέχει τη δυνατότητα καταθέσεως και επιδόσεως διαδικαστικών εγγράφων ηλεκτρονικώς, καθώς και για τους όρους χρήσεώς της είναι διαθέσιμες στον διαδικτυακό τόπο του

θεσμικού οργάνου: [CURIA - Διαδικασία - Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης \(europa.eu\)](http://curia.europa.eu). Προς διευκόλυνση της διεκπεραίωσης των αιτήσεων προδικαστικής αποφάσεως από το Δικαστήριο και το Γενικό Δικαστήριο και ιδίως της μεταφράσεώς τους σε όλες τις επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα εθνικά δικαστήρια καλούνται να αποστέλλουν, εκτός από το πρωτότυπο της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως μέσω e-Curia, και μορφότυπο του κειμένου της που να καθιστά δυνατή την επεξεργασία στην εξής διεύθυνση: editable-versions@curia.europa.eu ³.

24. Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως πρέπει να περιέλθει στη Γραμματεία μαζί με όλα τα σχετικά έγγραφα τα οποία είναι χρήσιμα για την εκδίκαση της υποθέσεως από το Δικαστήριο ή το Γενικό Δικαστήριο και, ιδίως, τα ακριβή στοιχεία των διαδίκων της κύριας δίκης και των τυχόν εκπροσώπων τους, καθώς και τη δικογραφία της υποθέσεως της κύριας δίκης ή αντίγραφό της. Η δικογραφία αυτή (ή το αντίγραφό της) –που μπορεί να αποσταλεί ηλεκτρονικώς ή ταχυδρομικώς– φυλάσσεται, καθ’ όλη τη διάρκεια της ενώπιον του Δικαστηρίου ή του Γενικού Δικαστηρίου διαδικασίας, στη Γραμματεία όπου, πλην αντιθέτων υποδείξεων του αιτούντος δικαστηρίου, θα μπορούν να τη συμβουλεύονται οι κατά το άρθρο 23 του Οργανισμού ενδιαφερόμενοι.

Ο προσδιορισμός από το Δικαστήριο του δικαιοδοτικού οργάνου που είναι αρμόδιο να αποφανθεί επί της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

25. Μολονότι, για λόγους ασφάλειας δικαίου και ταχύτητας, όλες οι αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως πρέπει να υποβάλλονται ενώπιον του Δικαστηρίου, εντούτοις η απάντηση στα προδικαστικά ερωτήματα του αιτούντος δικαστηρίου δεν θα δίδεται κατ’ ανάγκην από το Δικαστήριο. Ανάλογα με το αντικείμενο της αιτήσεως

³ Ο μορφότυπος κειμένου που επιτρέπει επεξεργασία αντιστοιχεί στο έγγραφο που έχει δημιουργηθεί με χρήση λογισμικού επεξεργασίας κειμένου όπως το Microsoft Word, το OpenOffice Writer, το Google Docs ή το Pages. Ειδικότερα, σε αντίθεση με τα αρχεία που βασίζονται στην απεικόνιση εγγράφων όπως τα PDF, ο εν λόγω μορφότυπος παρέχει τη δυνατότητα άμεσης επεξεργασίας του κειμένου προκειμένου αυτό να χρησιμοποιηθεί στα επόμενα στάδια διεκπεραίωσης της υποθέσεως, ιδίως στο στάδιο της μεταφράσεως.

προδικαστικής αποφάσεως, η απάντηση θα δίδεται είτε από το Δικαστήριο είτε από το Γενικό Δικαστήριο.

26. Πράγματι, όπως προκύπτει από το άρθρο 50β, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού, το Γενικό Δικαστήριο είναι αρμόδιο να αποφαινεται επί των αιτήσεων προδικαστικής αποφάσεως που υποβάλλονται δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ και εμπίπτουν αποκλειστικώς σε έναν ή περισσότερους από τους ακόλουθους συγκεκριμένους τομείς:

- το κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας·
- τους ειδικούς φόρους καταναλώσεως·
- τον τελωνειακό κώδικα·
- τη δασμολογική κατάταξη των εμπορευμάτων στη Συνδυασμένη Ονοματολογία·
- την αποζημίωση των επιβατών και την παροχή βοήθειας σε αυτούς σε περίπτωση αρνήσεως επιβίβασης ή καθυστερήσεως ή ματαιώσεως υπηρεσιών μεταφοράς·
- το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου.

Ωστόσο, στο δεύτερο εδάφιο του ίδιου άρθρου διευκρινίζεται ότι το Δικαστήριο παραμένει αρμόδιο να αποφαινεται επί αιτήσεων προδικαστικής αποφάσεως οι οποίες εγείρουν ανεξάρτητα ζητήματα ερμηνείας του πρωτογενούς δικαίου, του δημόσιου διεθνούς δικαίου, των γενικών αρχών του δικαίου της Ένωσης ή του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ως εκ τούτου, κάθε αίτηση προδικαστικής αποφάσεως που υποβάλλεται στο Δικαστήριο αποτελεί πλέον αντικείμενο προκαταρκτικής αναλύσεως η οποία διεξάγεται με τον κατωτέρω περιγραφόμενο τρόπο, ο οποίος προβλέπεται στο άρθρο 93α του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου.

27. Αν, κατόπιν αναλύσεως της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου, επικουρούμενος από τον Αντιπρόεδρο και τον πρώτο γενικό εισαγγελέα, εκτιμά ότι η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως εμπίπτει αποκλειστικώς σε έναν ή περισσότερους από τους συγκεκριμένους τομείς που απαριθμούνται στο προηγούμενο σημείο, ενημερώνει συναφώς τη Γραμματεία, η οποία διαβιβάζει αμέσως την αίτηση στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου. Η Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου θα καταχωρίσει επίσημα την αίτηση στο πρωτόκολλο και η διαδικασία θα συνεχιστεί ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου σύμφωνα με τις διατάξεις του Κανονισμού Διαδικασίας του, οι οποίες είναι κατ' ουσίαν πανομοιότυπες με εκείνες του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου.

28. Αντιθέτως, αν, κατόπιν της προκαταρκτικής αναλύσεως της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, ο Πρόεδρος, ο Αντιπρόεδρος και ο πρώτος γενικός εισαγγελέας εκτιμούν ότι η αίτηση αυτή, μολονότι εμπίπτει σε έναν ή περισσότερους από τους συγκεκριμένους τομείς, αφορά και άλλους τομείς ή εγείρει ανεξάρτητα ζητήματα ερμηνείας του πρωτογενούς δικαίου, του δημοσίου διεθνούς δικαίου, των γενικών αρχών του δικαίου της Ένωσης ή του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως άγεται αμέσως ενώπιον της γενικής συνελεύσεως του Δικαστηρίου, στην οποία μετέχουν όλοι οι δικαστές και γενικοί εισαγγελείς του Δικαστηρίου, για πιο εμπεριστατωμένη ανάλυση. Αν, κατόπιν της αναλύσεως αυτής, το Δικαστήριο κρίνει ότι η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως εμπίπτει αποκλειστικώς σε έναν ή περισσότερους από τους συγκεκριμένους τομείς που απαριθμούνται στο άρθρο 50β, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού, η Γραμματεία του Δικαστηρίου τη διαβιβάζει αμέσως στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου και η διαδικασία θα συνεχιστεί ενώπιον αυτού του δικαιοδοτικού οργάνου σύμφωνα με τις διατάξεις του Κανονισμού Διαδικασίας του. Στην αντίθετη περίπτωση, η διαδικασία θα συνεχιστεί ενώπιον του Δικαστηρίου σύμφωνα με τις διατάξεις του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου. Βεβαίως, το αιτούν δικαστήριο θα ενημερώνεται αμέσως για τα πορίσματα της ανωτέρω ανάλυσης από τη Γραμματεία του οικείου δικαιοδοτικού οργάνου, η οποία θα καθίσταται στο εξής αποκλειστικός συνομιλητής του.

29. Όταν το Γενικό Δικαστήριο διαπιστώνει ότι δεν είναι αρμόδιο να εκδικάσει αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, την παραπέμπει στο Δικαστήριο με διάταξη κατ' εφαρμογήν του άρθρου 54, δεύτερο εδάφιο, του Οργανισμού. Το Γενικό Δικαστήριο μπορεί επίσης, δυνάμει του άρθρου 256, παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ, να παραπέμψει στο Δικαστήριο, σε οποιοδήποτε στάδιο της δίκης, υπόθεση που εμπίπτει στην αρμοδιότητά του, αλλά συνεπάγεται την έκδοση αποφάσεως επί αρχής η οποία ενδέχεται να θίξει την ενότητα ή τη συνοχή του δικαίου της Ένωσης. Το αιτούν δικαστήριο ενημερώνεται αμέσως για την παραπομπή αυτή.

Η αλληλεπίδραση μεταξύ της διαδικασίας προδικαστικής παραπομπής και της εθνικής διαδικασίας

30. Το αιτούν δικαστήριο διατηρεί μεν την αρμοδιότητα να λαμβάνει συντηρητικά μέτρα, ιδίως όταν το προδικαστικό ερώτημα αφορά το κύρος μιας πράξεως, πλην όμως η υποβολή αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως συνεπάγεται την αναστολή της εθνικής διαδικασίας μέχρις ότου αποφανθεί το Δικαστήριο ή το Γενικό Δικαστήριο.

31. Μολονότι το Δικαστήριο ή το Γενικό Δικαστήριο οφείλει κατ' αρχήν να αποφανθεί επί της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως όσο αυτή δεν έχει ανακληθεί από το αιτούν δικαστήριο, εντούτοις δεν πρέπει να λησμονείται ο ρόλος του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου στο πλαίσιο της προδικαστικής διαδικασίας, ο οποίος συνίσταται στη συμβολή τους στην αποτελεσματική απονομή της δικαιοσύνης εντός των κρατών μελών και όχι στη διατύπωση συμβουλευτικών γνωμοδοτήσεων επί γενικών ή υποθετικών ζητημάτων. Δεδομένου ότι η διαδικασία προδικαστικής παραπομπής προϋποθέτει την ύπαρξη εκκρεμούς διαφοράς ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, στο τελευταίο εναπόκειται να ενημερώνει το Δικαστήριο ή το Γενικό Δικαστήριο για κάθε διαδικαστική ενέργεια δυνάμενη να επηρεάσει την ενώπιόν του διαδικασία και, ιδίως, για οποιαδήποτε παραίτηση ή συμβιβαστική επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης, καθώς και για κάθε άλλο γεγονός που συνεπάγεται κατάργηση της δίκης. Το αιτούν δικαστήριο οφείλει, επίσης, να ενημερώνει το Δικαστήριο ή το Γενικό Δικαστήριο για την τυχόν έκδοση αποφάσεως

κατόπιν ενδίκου μέσου που ασκήθηκε κατά της αποφάσεως περί παραπομπής και για τις συνέπειες που αυτή επιφέρει επί της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως. Χάριν της εύρυθμης διεξαγωγής της προδικαστικής διαδικασίας ενώπιον του Δικαστηρίου ή του Γενικού Δικαστηρίου και ιδίως προς αποφυγή της επένδυσης χρόνου και πόρων σε προδικαστικές παραπομπές που ενδέχεται να ανακληθούν ή να καταστούν άνευ αντικειμένου, οι πληροφορίες αυτές πρέπει να κοινοποιούνται στο Δικαστήριο ή το Γενικό Δικαστήριο το συντομότερο δυνατόν.

32. Εξάλλου, επιστάται η προσοχή των εθνικών δικαστηρίων στο γεγονός ότι η ανάκληση αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως μπορεί να επηρεάσει τον χειρισμό παρόμοιων υποθέσεων από το αιτούν δικαστήριο. Οσάκις η έκβαση πλειόνων εκκρεμών υποθέσεων ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου εξαρτάται από την απάντηση του Δικαστηρίου ή του Γενικού Δικαστηρίου στα υποβληθέντα ερωτήματα, ενδείκνυται η ένωση των υποθέσεων αυτών πριν από την υποβολή της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, προκειμένου το Δικαστήριο ή το Γενικό Δικαστήριο να έχει τη δυνατότητα να απαντήσει στα υποβληθέντα ερωτήματα παρά την τυχόν ανάκληση ως προς μία ή περισσότερες υποθέσεις.

Τα δικαστικά έξοδα και η δικαστική αρωγή

33. Η ενώπιον του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου διαδικασία προδικαστικής παραπομπής διεξάγεται ατελώς, ενώ τα εν λόγω δικαιοδοτικά όργανα δεν αποφαινόμενται επί των δικαστικών εξόδων των διαδίκων στο πλαίσιο της δίκης που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου. Στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να αποφανθεί σχετικά.

34. Σε περίπτωση ανεπάρκειας των πόρων διαδίκου της κύριας δίκης, το Δικαστήριο ή το Γενικό Δικαστήριο μπορεί να χορηγήσει στον εν λόγω διάδικο δικαστική αρωγή, προκειμένου αυτός να καλύψει ιδίως τα έξοδα εκπροσωπήσεώς του. Πάντως, η δικαστική αρωγή χορηγείται μόνον εφόσον ο εν λόγω διάδικος δεν τυγχάνει ήδη αρωγής σε εθνικό επίπεδο ή αν η σχετική αρωγή δεν καλύπτει –ή καλύπτει μόνο μερικώς– τα έξοδα στα οποία αυτός υποβάλλεται ενώπιον του Δικαστηρίου ή του

Γενικού Δικαστηρίου. Ο διάδικος καλείται, σε κάθε περίπτωση, να διαβιβάσει στο Δικαστήριο ή το Γενικό Δικαστήριο όλα τα πληροφοριακά στοιχεία και δικαιολογητικά τα οποία καθιστούν δυνατή την εκτίμηση της πραγματικής οικονομικής κατάστασής του.

Η διεξαγωγή της διαδικασίας ενώπιον του Δικαστηρίου ή του Γενικού Δικαστηρίου και η εφαρμογή της προδικαστικής αποφάσεως από το αιτούν δικαστήριο

35. Καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας, η Γραμματεία του Δικαστηρίου ή η Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου διατηρεί επαφή με το αιτούν δικαστήριο στο οποίο διαβιβάζει αντίγραφο όλων των διαδικαστικών εγγράφων καθώς και, κατά περίπτωση, των αιτήσεων παροχής συμπληρωματικών στοιχείων ή διευκρινίσεων που θεωρούνται αναγκαία προκειμένου να δοθεί χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο.

36. Κατά το πέρας της διαδικασίας, η οποία περιλαμβάνει, κατ' αρχήν, έγγραφο και προφορικό στάδιο, το Δικαστήριο ή το Γενικό Δικαστήριο αποφαινεται, με απόφαση, επί των προδικαστικών ερωτημάτων του αιτούντος δικαστηρίου. Εντούτοις, σε ορισμένες περιπτώσεις, το Δικαστήριο ή το Γενικό Δικαστήριο ενδέχεται να αποφανθεί επί των ερωτημάτων αυτών χωρίς προφορική διαδικασία ή ακόμη και χωρίς να ζητήσει τις γραπτές παρατηρήσεις των κατά το άρθρο 23 του Οργανισμού ενδιαφερομένων. Αυτό συμβαίνει ιδίως όταν το ερώτημα που υποβάλλεται με την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως είναι ταυτόσημο με ερώτημα επί του οποίου το Δικαστήριο ή το Γενικό Δικαστήριο έχει ήδη αποφανθεί, όταν η απάντηση σε τέτοιο ερώτημα μπορεί να συναχθεί σαφώς από τη νομολογία ή όταν δεν υπάρχει καμία εύλογη αμφιβολία ως προς την εν λόγω απάντηση. Σε τέτοιες περιπτώσεις, το Δικαστήριο ή το Γενικό Δικαστήριο, βάσει αντιστοίχως του άρθρου 99 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου ή του άρθρου 226 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, θα αποφαινεται ταχέως επί του υποβληθέντος

ερωτήματος με αιτιολογημένη διάταξη η οποία έχει το ίδιο περιεχόμενο και την ίδια ισχύ με τις αποφάσεις.

37. Μετά τη δημοσίευση της απόφασεως ή την υπογραφή της διατάξεως που περατώνει τη δίκη, η Γραμματεία του οικείου δικαιοδοτικού οργάνου διαβιβάζει την απόφαση ή τη διάταξη που περατώνει τη δίκη στο αιτούν δικαστήριο. Σε αντίθεση προς τις αποφάσεις και τις διατάξεις του Δικαστηρίου, οι αποφάσεις και οι διατάξεις του Γενικού Δικαστηρίου παράγουν αποτελέσματα υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 62β, δεύτερο εδάφιο, του Οργανισμού. Το αιτούν δικαστήριο παρακαλείται να ενημερώσει, κατά περίπτωση, το Δικαστήριο ή το Γενικό Δικαστήριο για τον τρόπο με τον οποίο εφάρμοσε την ανωτέρω απόφαση ή διάταξη στην υπόθεση της κύριας δίκης. Το αιτούν δικαστήριο καλείται να διαβιβάσει την τελική του απόφαση, με ρητή μνεία του αριθμού της ενώπιον του Δικαστηρίου ή του Γενικού Δικαστηρίου υποθέσεως, στην εξής διεύθυνση: Follow-up-DDP@curia.europa.eu.

Η κατ' εξαίρεση δυνατότητα επανεξετάσεως, από το Δικαστήριο, της απόφασεως ή διατάξεως του Γενικού Δικαστηρίου

38. Όπως προκύπτει από το άρθρο 256, παράγραφος 3, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, οι αποφάσεις ή οι διατάξεις που εκδίδει το Γενικό Δικαστήριο επί προδικαστικών ερωτημάτων είναι δυνατόν κατ' εξαίρεση να επανεξετάζονται από το Δικαστήριο, σύμφωνα με τους όρους και τους περιορισμούς που προβλέπει ο Οργανισμός, εφόσον υπάρχει σοβαρός κίνδυνος να θιγεί η ενότητα ή η συνοχή του δικαίου της Ένωσης. Το άρθρο 62, δεύτερο εδάφιο, του Οργανισμού ορίζει συναφώς ότι, σε μια τέτοια περίπτωση, η πρόταση επανεξετάσεως της απόφασεως ή διατάξεως του Γενικού Δικαστηρίου διατυπώνεται από τον πρώτο γενικό εισαγγελέα του Δικαστηρίου εντός μηνός από της εκδόσεως της απόφασεως ή της διατάξεως και ότι το Δικαστήριο πρέπει να αποφανθεί επί της προτάσεως αυτής και να κρίνει, κατά συνέπεια, εντός μηνός από της υποβολής της προτάσεως του πρώτου γενικού εισαγγελέα, εάν συντρέχει λόγος να επανεξετασθεί η απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου. Από τη συνδυασμένη ερμηνεία των ανωτέρω διατάξεων και του άρθρου 62β, δεύτερο εδάφιο,

του Οργανισμού προκύπτει ότι η απόφαση ή η διάταξη του Γενικού Δικαστηρίου καθίσταται οριστική μόνον αφού εκπνεύσουν οι προαναφερθείσες προθεσμίες ή, αν κινηθεί η διαδικασία επανεξετάσεως, μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας αυτής, της οποίας η διεξαγωγή ρυθμίζεται στα άρθρα 194 και 195 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου.

39. Κατά το μέτρο όμως που η διαδικασία επανεξετάσεως πρέπει να έχει εξαιρετικό χαρακτήρα, είναι σημαντικό το αιτούν δικαστήριο να ενημερώνεται το συντομότερο δυνατόν για την υποβολή (ή μη) προτάσεως επανεξετάσεως της αποφάσεως ή διατάξεως του Γενικού Δικαστηρίου. Ως εκ τούτου, το άρθρο 193α του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου προβλέπει την άμεση ενημέρωση του αιτούντος δικαστηρίου στην περίπτωση μη υποβολής προτάσεως επανεξετάσεως, όπερ σημαίνει ότι η απόφαση ή η διάταξη του Γενικού Δικαστηρίου καθίσταται οριστική. Σε αντίθετη περίπτωση, το αιτούν δικαστήριο θα πρέπει να αναμένει να ενημερωθεί για τη συνέχεια που θα δώσει το Δικαστήριο στην πρόταση του πρώτου γενικού εισαγγελέα –και, σε περίπτωση αποδοχής της προτάσεως αυτής, για την έκβαση της διαδικασίας επανεξετάσεως– ώστε να γνωρίζει αν το Δικαστήριο θα επικυρώσει την απόφαση ή διάταξη του Γενικού Δικαστηρίου ή θα κρίνει ότι αυτή θιγεί την ενότητα ή τη συνοχή του δικαίου της Ένωσης, οπότε η απάντηση του Δικαστηρίου επί των ζητημάτων που αποτελούν το αντικείμενο της επανεξετάσεως θα υποκαταστήσει την απάντηση του Γενικού Δικαστηρίου.

II. Διατάξεις σχετικές με τις αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως που απαιτούν επίσπευση της εκδικάσεως της υποθέσεως

40. Υπό τις προϋποθέσεις τις οποίες προβλέπουν το άρθρο 23α του Οργανισμού, καθώς και τα άρθρα 105 έως 114 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου και το άρθρο 237 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, αίτηση προδικαστικής αποφάσεως μπορεί, υπό ορισμένες περιστάσεις, να εκδικαστεί με την ταχεία διαδικασία ή με την επείγουσα διαδικασία. Η εφαρμογή των ως άνω

διαδικασιών αποφασίζεται, κατά περίπτωση, από το Δικαστήριο ή από το Γενικό Δικαστήριο, κατόπιν χωριστού και δεόντως αιτιολογημένου αιτήματος του αιτούντος δικαστηρίου στο οποίο πρέπει να εκτίθενται οι νομικές και πραγματικές συνθήκες που δικαιολογούν την εφαρμογή αυτής (αυτών) της (των) διαδικασίας(-ών) ή, όλως εξαιρετικώς, αυτεπαγγέλτως όταν κρίνεται ότι αυτό επιβάλλουν η φύση ή οι ειδικές συνθήκες της υποθέσεως.

Οι προϋποθέσεις εφαρμογής της ταχείας διαδικασίας και της επείγουσας διαδικασίας

41. Κατά το άρθρο 105 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου και το άρθρο 237 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, η προδικαστική παραπομπή μπορεί να υπαχθεί σε *ταχεία διαδικασία*, κατά παρέκκλιση από τις διατάξεις των εν λόγω Κανονισμών, όταν η φύση της υποθέσεως απαιτεί την εκδίκασή της το συντομότερο δυνατόν. Επειδή η εν λόγω διαδικασία συνεπάγεται σημαντικούς περιορισμούς για όλους τους μετέχοντες σε αυτήν και, ιδίως, για το σύνολο των κρατών μελών που καλούνται να υποβάλουν παρατηρήσεις, γραπτές ή προφορικές, εντός πολύ βραχύτερων προθεσμιών σε σχέση με τις συνήθεις, η εφαρμογή της πρέπει να ζητείται μόνον όταν, λόγω ειδικών περιστάσεων, συντρέχει περίπτωση επείγοντος που δικαιολογεί την ανάγκη να αποφανθεί το Δικαστήριο ή το Γενικό Δικαστήριο ταχέως επί των υποβαλλόμενων ερωτημάτων. Τέτοια περίπτωση επείγοντος μπορεί να συντρέχει ιδίως όταν η ταχεία έκδοση αποφάσεως εκ μέρους του Δικαστηρίου ή του Γενικού Δικαστηρίου μπορεί να συμβάλει στην πρόληψη σημαντικού και επικείμενου κινδύνου για τη δημόσια υγεία ή για το περιβάλλον ή όταν ειδικές περιστάσεις επιβάλλουν την εντός συντομότατου χρονικού διαστήματος άρση αβεβαιότητας που άπτεται θεμελιωδών ζητημάτων του εθνικού συνταγματικού δικαίου και του δικαίου της Ένωσης. Κατά πάγια νομολογία, ο μεγάλος αριθμός προσώπων ή νομικών καταστάσεων που ενδεχομένως αφορά η απόφαση την οποία θα εκδώσει το αιτούν δικαστήριο μετά την απάντηση του Δικαστηρίου επί των προδικαστικών ερωτημάτων, το σημαντικό οικονομικό διακύβευμα ή ακόμη η υποχρέωση του αιτούντος δικαστηρίου να αποφανθεί ταχέως δεν αποτελούν

αντιθέτως, αυτά καθεαυτά, εξαιρετικές περιστάσεις ικανές να δικαιολογήσουν την ταχεία διαδικασία.

42. Η ως άνω διαπίστωση επιβάλλεται κατά μείζονα λόγο όσον αφορά την *επείγουσα προδικαστική διαδικασία* του άρθρου 107 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου. Η διαδικασία αυτή, η οποία εφαρμόζεται μόνον ενώπιον του Δικαστηρίου και αποκλειστικά στους τομείς που μνημονεύονται στον τίτλο V του τρίτου μέρους της ΣΛΕΕ, σχετικά με τον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, επιβάλλει ακόμη μεγαλύτερους περιορισμούς στους ενδιαφερομένους, καθόσον περιορίζει τον αριθμό των διαδίκων που έχουν τη δυνατότητα να καταθέσουν γραπτές παρατηρήσεις και, σε εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις, παρέχει τη δυνατότητα να παραλειφθεί εντελώς το στάδιο της γραπτής διαδικασίας ενώπιον του Δικαστηρίου. Επομένως, η εφαρμογή της επείγουσας διαδικασίας πρέπει να ζητείται μόνο σε περιπτώσεις όπου είναι απολύτως αναγκαίο το Δικαστήριο να αποφανθεί ταχέως επί των ερωτημάτων που του υποβάλλει το αιτούν δικαστήριο.

43. Χωρίς να είναι εδώ δυνατή η εξαντλητική απαρίθμηση των περιστάσεων αυτών, ιδίως λόγω της ποικιλομορφίας και της διαρκούς εξελίξεως των κανόνων του δικαίου της Ένωσης που διέπουν τον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, ένα εθνικό δικαστήριο μπορεί να υποβάλει, για παράδειγμα, αίτημα να εφαρμοστεί η επείγουσα προδικαστική διαδικασία στην κατά το άρθρο 267, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ περίπτωση προσώπου που κρατείται ή στερείται της ελευθερίας του, όταν η απάντηση στο ανακύπτον ζήτημα είναι αποφασιστικής σημασίας για την εκτίμηση της νομικής καταστάσεως του προσώπου αυτού, ή στο πλαίσιο διαφοράς σχετικής με τη γονική μέριμνα ή την επιμέλεια μικρών παιδιών, ιδίως όταν η έκβαση της διαφοράς της κύριας δίκης εξαρτάται από την απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα και η εφαρμογή της συνήθους διαδικασίας μπορεί να πλήξει σοβαρά, αν όχι ανεπανόρθωτα, τη σχέση του παιδιού με (έναν από) τους γονείς του ή την ανάπτυξή του, καθώς και την ένταξή του στο οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον του. Αντιθέτως, συμφέροντα αμιγώς οικονομικής φύσεως, όσο σημαντικά και θεμιτά και αν είναι, η νομική αβεβαιότητα όσον αφορά την κατάσταση των διαδίκων της υποθέσεως της

κύριας δίκης ή διαδίκων παρόμοιων ένδικων διαφορών, ο μεγάλος αριθμός προσώπων ή νομικών καταστάσεων που ενδεχομένως αφορά η απόφαση την οποία θα εκδώσει το αιτούν δικαστήριο μετά την απάντηση του Δικαστηρίου επί των προδικαστικών ερωτημάτων ή ακόμη ο σημαντικός αριθμός των υποθέσεων τις οποίες ενδέχεται να αφορά η απόφαση του Δικαστηρίου δεν αποτελούν περιστάσεις ικανές να δικαιολογήσουν, αυτές καθεαυτές, την επείγουσα προδικαστική διαδικασία.

Το αίτημα εφαρμογής της ταχείας ή της επείγουσας προδικαστικής διαδικασίας

44. Για να είναι σε θέση το Δικαστήριο ή το Γενικό Δικαστήριο να αποφασίσει σύντομα αν πρέπει να εφαρμόσει την ταχεία ή την επείγουσα προδικαστική διαδικασία, το σχετικό αίτημα πρέπει να *εκθέτει επακριβώς τις νομικές και πραγματικές περιστάσεις που αποδεικνύουν το επείγον και, ιδίως, τους κινδύνους που υφίστανται αν ακολουθηθεί η συνήθης διαδικασία για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως*. Στο μέτρο του δυνατού, το αιτούν δικαστήριο πρέπει επίσης να εκθέτει συνοπτικά τη γνώμη του όσον αφορά την απάντηση που πρέπει να δοθεί στα υποβαλλόμενα ερωτήματα. Η έκθεση της γνώμης αυτής διευκολύνει τους διαδίκους της κύριας δίκης και τους λοιπούς ενδιαφερομένους που μετέχουν στη διαδικασία να λάβουν θέση και, ως εκ τούτου, συμβάλλει στην ταχεία διεξαγωγή της διαδικασίας.

45. Το αίτημα εφαρμογής της ταχείας διαδικασίας ή της επείγουσας διαδικασίας πρέπει, σε κάθε περίπτωση, να υποβάλλεται με σαφήνεια, κατά τρόπο που να παρέχει τη δυνατότητα στη Γραμματεία να διαπιστώσει αμέσως ότι η υπόθεση χρήζει ειδικού χειρισμού. Προς τούτο, το αιτούν δικαστήριο καλείται να διευκρινίζει ποια από τις δύο διαδικασίες αφορά το αίτημά του στην προκειμένη περίπτωση και να αναφέρει, σε αυτό, το εφαρμοστέο άρθρο του οικείου Κανονισμού Διαδικασίας (το άρθρο 105 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου ή το άρθρο 237 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, σχετικά με την ταχεία διαδικασία, ή το άρθρο 107 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, σχετικά με την επείγουσα διαδικασία). Η σχετική μνεία πρέπει να γίνεται σε ένα σαφώς προσδιορισμένο σημείο της αποφάσεως περί παραπομπής ή σε χωριστό έγγραφο του αιτούντος δικαστηρίου.

46. Όσον αφορά την απόφαση περί παραπομπής αυτή καθεαυτήν, η συντομία στη διατύπωσή της είναι ακόμη σημαντικότερη σε περιπτώσεις επείγοντος, καθόσον συμβάλλει στην ταχεία διεξαγωγή της διαδικασίας.

Η επικοινωνία μεταξύ του Δικαστηρίου ή του Γενικού Δικαστηρίου, του αιτούντος δικαστηρίου και των διαδίκων της κύριας δίκης

47. Το δικαστήριο που υποβάλλει αίτημα για την εφαρμογή της ταχείας ή της επείγουσας διαδικασίας καλείται να διαβιβάσει το αίτημα αυτό και την ίδια την απόφαση περί παραπομπής –μαζί με μορφότυπο του κειμένου της που να καθιστά δυνατή την επεξεργασία– μέσω της εφαρμογής e-Curia ή με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (DDP-GrefeCour@curia.europa.eu).

48. Για τη διευκόλυνση της μετέπειτα επικοινωνίας του Δικαστηρίου ή του Γενικού Δικαστηρίου τόσο με το αιτούν δικαστήριο όσο και με τους διαδίκους της κύριας δίκης, το αιτούν δικαστήριο καλείται επίσης να δηλώσει την ηλεκτρονική διεύθυνσή του, την οποία θα μπορεί να χρησιμοποιεί το Δικαστήριο ή το Γενικό Δικαστήριο, καθώς και τις ηλεκτρονικές διευθύνσεις των εκπροσώπων των διαδίκων της κύριας δίκης.

Παράρτημα

Τα ουσιώδη στοιχεία της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

Στο παρόν παράρτημα υπενθυμίζονται συνοπτικά τα κύρια στοιχεία που πρέπει να περιλαμβάνει η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως. Μετά από κάθε στοιχείο ακολουθεί παραπομπή στο σημείο των παρουσών συστάσεων όπου το στοιχείο αυτό αναπτύσσεται εκτενέστερα.

Ανεξαρτήτως της ηλεκτρονικής ή ταχυδρομικής διαβιβάσεώς τους, οι αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως πρέπει να περιλαμβάνουν:

- 1) την ονομασία του δικαιοδοτικού οργάνου που υποβάλλει το προδικαστικό ερώτημα και, κατά περίπτωση, το αρμόδιο τμήμα ή δικαστικό σχηματισμό (βλ., συναφώς, σημεία 3 έως 7)·
- 2) τα ακριβή στοιχεία των διαδίκων της κύριας δίκης και των τυχόν εκπροσώπων τους ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου (όσον αφορά τους διαδίκους της κύριας δίκης, βλ., όμως, σημεία 21 και 22 των παρουσών συστάσεων, σχετικά με την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα)·
- 3) το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης και τα κρίσιμα πραγματικά περιστατικά (βλ. σημείο 15)·
- 4) τις κρίσιμες διατάξεις του εθνικού δικαίου και του δικαίου της Ένωσης (βλ. σημεία 15 και 16)·
- 5) τους λόγους που οδηγούν το αιτούν δικαστήριο να υποβάλει ερωτήματα ως προς την ερμηνεία ή το κύρος του δικαίου της Ένωσης (βλ. σημεία 8 έως 11 και 15 έως 18)·
- 6) τα προδικαστικά ερωτήματα (βλ. σημείο 19) και, κατά περίπτωση,

- 7) την τυχόν ανάγκη ειδικού χειρισμού της αιτήσεως όσον αφορά, παραδείγματος χάριν, την επίσπευση της εκδικάσεώς της από το Δικαστήριο ή το Γενικό Δικαστήριο (βλ. σημεία 40 επ.).

Από τυπικής απόψεως, οι αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως πρέπει να είναι δακτυλογραφημένες, χρονολογημένες και υπογεγραμμένες και να περιέρχονται στη Γραμματεία του Δικαστηρίου, κατά προτίμηση ηλεκτρονικώς, συνοδευόμενες από όλα τα χρήσιμα και κρίσιμα έγγραφα για την εκδίκαση της υποθέσεως (βλ., συναφώς, σημεία 20 έως 24 των παρουσών συστάσεων και, όσον αφορά τις αιτήσεις που απαιτούν ταχεία εκδίκαση, σημεία 44 έως 48).

Συνιστώμενοι από το Δικαστήριο και το Γενικό Δικαστήριο τρόποι διαβίβασης εγγράφων

Προς διασφάλιση της βέλτιστης επικοινωνίας με τα δικαιοδοτικά όργανα που του υποβάλλουν προδικαστικά ερωτήματα, το Δικαστήριο και το Γενικό Δικαστήριο συνιστούν τη χρήση των εξής τρόπων διαβίβασης εγγράφων:

- 1) Κατάθεση της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως (ή των λοιπών κρίσιμων εγγράφων που συνδέονται με την αίτηση αυτή):
 - Υπογεγραμμένο πρωτότυπο της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως (ή των λοιπών εγγράφων που συνδέονται με αυτήν): αποστολή μέσω της εφαρμογής e-Curia. Πληροφορίες για τον τρόπο προσβάσεως στην εφαρμογή αυτή, η οποία είναι δωρεάν και ασφαλής, καθώς και για τους όρους χρήσεώς της είναι διαθέσιμες στην εξής διεύθυνση: https://curia.europa.eu/jcms/jcms/P_78957/el/
 - Μορφότυπος του κειμένου της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως (ή των λοιπών εγγράφων που συνδέονται με αυτήν) ο οποίος να καθιστά δυνατή την επεξεργασία: editable-versions@curia.europa.eu

- 2) Αποστολή της οριστικής αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου (ανωνυμοποιημένης, εφόσον χρειάζεται, ιδίως προς ανάρτησή της στο διαδίκτυο), κατόπιν της αποφάσεως του Δικαστηρίου ή του Γενικού Δικαστηρίου επί της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως: Follow-up-DDP@curia.europa.eu